

TÓT ELKESEREDÉS.

A CSEH-TÓT nemzetegység belső szolidaritását erélyesen tagadja Skultéty József pozsonyi tót egyetemi tanárnak nemrég megjelent tanulmánya, mely nem egyéb, mint a tehetetlenség dühébe fulladt és a nagy nemzeti csalódás felett kétségbeesett tót kapkodásnak egyik legújabb dokumentuma. Quae mutatio rerum! A tótságnak erre a nagy nemzeti desperációra és reményvesztettségre semmi szüksége nem volt. Skultéty tanár

úrnak és becsapott elvbarátainak 1918-ban okosabbaknak és óvatosabbaknak kellett volna lenniök és nem lett volna szabad Hurban-Vajansky Svetozár csehellenes programját megtagadniok. Ők azonban a cseh ígéretek frázishullámai között elvesztették józan ítélőképességüket. Ha a történelmi kapcsolatok kérdéseit akkor olyan beható vizsgálat tárgyává tette volna, mint azt ma teszi, akkor 1918—1920-ban nem lehetett volna alkalma Párizsban mint tudós szakértőnek a felsőmagyarországi cseh igényeket elaboratumokkal megindokolni és nem kellett volna most ezeknek a könnyenhipivőségéből fakadt dolgozatoknak és nyilatkozatoknak cseh-tót nemzetegységi tendenciáját egy ilyen szélmalomharccal levezekelni.

Skultéty legújabb könyvében tiltakozik az ellen, hogy a csehek a tótság történelmi szereplését lebecsülik, államalkotási képességének hiányát hangoztatják és saját történelmi érdemeiket a tótság lekicsinylésével kidomborítják:

„...mi elviselnők a csehekre vonatkozó túlzóan nagyító véleményeket is, ha azok nem célzatosak és nem becsülik le a tótokat. Ez a megalázás mindjárt 1918 októbere után kezdődött, amikor az első nagy pillanat hatása elszlott“.¹

Panasza érthető, ha tudjuk, hogy Skultéty egész működése alatt Hurban-Vajanskyval szoros szövetségben a cseh-tót egységesítéssel szemben a legridegebb negáció álláspontjára helyezkedett. A híres Meakulpinsky-féle röpiratok és a cseh-tót jednota kiadványai² idejében Hurban-Vajansky a Národnie Novinyban, Skultéty pedig a Slovenské Pohladyban utasította vissza a cseh aspirációkat. Már 1901-ben hirdette Meakulpinsky, hogy a tótság életképtelen, önérzetnélküli gyenge nép, mely csak a cseh erőben találhatja meg újjászületésének feltételeit. A csehek ugyan azt hirdették, hogy a tótságot, testvémemzetüket, a magyar elnyomatás alól fel kell szabadítaniok, tényleges felfogásuk azonban mindenkor az volt, hogy a tótok visszamaradt, impotens, passzív szláv népség, mely a csehek részére rendkívül alkalmas szláv néptartalékul szolgálhat. A „felszabadítás“ után természetesen a cseh-tót nemzetegységesítésnek külső jelszava a megvalósulás következtében a lomtárba került, megmaradt azonban a belső jelszó, mely a testvéri együttélésnek rózsásnak éppen nem mondható éveiben nemcsak hogy megerősödött, hanem a cseh hegemonizmus állampolitikájában és a cseh-tót nemzetegységnek cseh jogi, történelmi és politikai kritikáiban és megindokolásában tetemesen ki is bővült. Skultéty Józsefnek kellett tapasztalnia, hogy mindaz, amit ő publicisztikai és történelmi munkáiban, a nagy tudásra és szorgalomra valló tanulmányok százaiban a tót nemzet elé, mint a nemzet hálájára érdemes és valóban kimagasló működést, eseményt állított és mindazok, akiket ő kritikai, értékelő kutatásai alapján nemzete legjobbainak hirdetett, korántsem találkoztak a csehek tetszésével, sőt a cseh hegemonista rendszer által inaugurált tudományos irodalom szerint nem volt és nincsen tót nemzet, amint nincsen tót kultúra, csak cseh nemzet és cseh kultúra és azonkívül valamilyen magyarón bastard kultúra, melyet a tótok magukénak vallanak, akik tehetetlenségüket az ezeréves rabság frázisával leplezik. Skultéty már felhördült akkor, midőn Hodzsa Milán Stúr Lajos történelmi szerepét egy nagyobb szerű munkában csehofil szempontok szerint bírálta és a tótságra nézve károsnak mondta.³ Skultéty válasza a tót irodalmi és történelem nagyjainak apológiája volt,⁴ mely azonban valószínűleg a helyzet kény-

¹ Skultéty József: „Ne ócsároljátok népemet!“ — Rajzok a tótság múltjából. — T urócszentmárton 1928, 128. 1.

² „Cohati Slováký?“ „Slovenská“, „Nase Slovensko“, „Slovenská Cítanka“ stb.

³ Dr. Hodzsa Milán: Ceskoslovensky rozkol. — Turócszentmárton 1920.

⁴ Jozef Skultéty: Stodvadsatpát rokov za slovenského zivota, 1790—1914. — Turócszentmárton 1920.

szerúsége következtében nem tudott sem eléggé nyílt, sem eléggé erélyes lenni. Gondosan ügyelt arra, nehogy a magyarofilizmus vádjával illethessék, azonban a magyarság ellen intézett támadásai azt a benyomást keltik, hogy nem olyan mélyek és nem olyan meggyőzőek, mint azon elkeseredett és visszafojtott haraggal telt erőlködése, amellyel a cseheknek és a csehofil tótoknak igyekeznek bebizonyítani, hogy megalázó az a cseh felfogás, mely a tótok múltját és jelenét semmibe sem veszi. A Hodzsa könyve után következtek a pozsonyi cseh-tót egyetem kiadványai, melyek között Chaloupecky Václav dr. egyetemi tanár egyik könyve keltett különösebb megdöbbenést. Ez a könyv¹ megállapítja, hogy Szlovenszko nemzetiségi szempontból mindig, a középkorban is, cseh föld volt, tehát a tótok közjogi különállásra irányuló törekvései jogosulatlanok. Skultéty úgy e könyv, valamint Chaloupeckynak egy másik tanulmánya miatt heves támadásokat intézett a cseh elmélet ellen.² Mit használt azonban ez, — amikor nemcsak a csehek, hanem a cseh befolyás és tanítás következtében maguk a tót vezetők is a tótság inferiőr történelmi és kulturális szerepét nemcsak hangoztatják, hanem a csehek alá való rendeltségük jogosultságát és szükségét bizonyítgatják? Még R. W. Seton-Watson, a tótok állítólagos barátja is kijelentette könyvében, mely az 1923 évben Szlovenszkon szerzett tapasztalatait összefoglalta, hogy míg a csehek harcoltak a szabadságukért, addig a tótok nem, nekik az ölükbe hullt és már azért sem érettek még a szabadságra, mert nem tudnának élni vele, hiszen sokáig rabságban voltak.³ Skultétynak rendkívül fájhatnak azok a nyilatkozatok, melyek részint könyvének első fejezete előtt, részint pedig az egyes fejezetekben vannak mozaikszerűen elhelyezve és amelyekben csehofil tótok a csehek iránti udvarlásaikban nemzeti önértéket megtagadják. Az egyik nyilatkozat szerint a Nagymorvabirodalom, mely Szlovenszkonak csak egy részét foglalta magában, csak efemer alakulás volt. Ezt Hodzsa Milán mondta. A másik nyilatkozatban Srobár Lőrinc dr. 1927-ben következőket kérdezi: „Miért is gyűlöli népünk teljes leikéből a csehet, aki kiküzdötte számára a szabadságot és az önállóságot, kiragadta őt a magyar járomból és megmentette a közeli biztos nemzeti haláltól?” A harmadik nyilatkozatban Medveczky Lajos dr. mondja: „Természetesen az életrealóbbhoz csatlakozunk.“ Azonkívül mintegy kiegészítésül, Novotny Václav dr. cseh történetírónak egyik megállapítását a tótságra nézve szintén sértőnek találja, mert a tótságot „puha és meghódoló“ fajnak nevezi.⁴ Ezeknek a nyilatkozatoknak a cáfolata Skultéty könyvének tárgya.

Következőképpen igyekeznek feladatát megoldani: Adataival bizonyítja, hogy a tótság a cseh nemzettől függetlenül, önállóan fejlődött, mert az őshazából a többi szláv törzssel ugyan együttesen indult el, azonban a csehek és tótok mostani területeiken való letelepedésük után sohasem egyesültek többé, mert míg a csehek az északi szláv csoporthoz tartoznak, a tótok viszont a délszláv csoport tagjaivá lettek, mit Skultéty a „Rastisláv“ név elemzésével is bizonyít. Ezzel Skultéty tulajdonképpen a cseh-tót nemzetegység megvalósulásának első évtizedében reácáfol a turócszentmártoni deklaráció állítására, mely a tótságot a cseh nemzet magyarországi ágának mondja. Megállapítja továbbá, hogy a Nagymorvabirodalom tulajdonképpen tót volt, melynek tót lakosságát a nagybirodalom összeomlása utáni időkben a morva-

¹ Dr. V. Chaloupecky: Stará Slovensko. — Pozsony, 1923.

² Slovenské Pohlády. — 1925. — Tisicrocná poroha? — 56. 1.

³ R. W. Seton-Watson: Növé Slovensko (The New Slovakia).—Praha, 1924. 6,1.

⁴ „A meg nem hódoló és erélyes (makacs) magyar népben a germanizáció további előnyomulása elé olyan erős gát támadt, aminőt a puha és meghódoló szláv, törzsek együttesen sem tudtak volna létrehozni.“ — Novotny Václav: Ceské Dejiny. 439. 1.

országi területen a csehek nemzetietlenítették el és csak a déli sáv tudta a magyarországi tótsággal összefüggésben nyelvét és népjellegét megőrizni. Azonban nemcsak ez a nagy birodalom, melynek tehetséges uralkodói, Rasztiszlav és Szvatopluk, az egész szlávtság egyesítésére törekedtek, volt tót, hanem a szlávtságot a keresztény hitre térítő bizánci apostolok is, Cyrill és Method. A Nagymorvabirodalom tulajdonképpen nagytótbirodalom és a szlávtság részére szláv keresztény egyházat tótok alapítottak, míg a csehek ebben csak Borivoj alatt vettek részt. Szláv írásjeleket tótok ajándékoztak a szlávtságnak. A csehek voltak az elsők, akik Szvatopluk halála után a szláv birodalom ellen fordultak és elismerték a német fennhatóságot, amivel tulajdonképpen a bomlás megkezdődött.

A magyarok bejövetelét nem tekinti egyszerre történő területfoglalásnak, mert szerinte a magyarok, mint nomád nép, mely menekülve jött Etelközéből, inkább a megtört menekülő szerepét játszotta. A magyarok folyton szlávósodtak, még a latin egyházba való felvételük után is és csak a bessenyők, palócok, kunok befogadása után tudtak úgy megerősödni, hogy nemzetiségüket megőrizhették. A palócok elhelyezkedése is olyan szerencsés volt, hogy a síkságon telepedett magyarságot a tótságtól izolálta. Mindennek dacára a magyarság állandóan a tótság szellemi befolyása alatt állt és a felsőmagyarországi nemesség tótul beszélt, írt, verselt. A királyi udvarokban otthonos volt a tót nyelv és a királyi kancelláriából tót nyelven írott okmányokat is bocsátottak ki. Ami pedig a huszitáknak tulajdonított magyarországi csehesítést és a cseh kultúra terjesztését illeti, Skultéty ezt egy minden alapot nélkülöző legendának mondja, mert a husziták a tót területet, mint hadszíntért és ellenséges területet pusztították és szegényítették. A zsoldosok nem lehettek kultúraterjesztők és a következő évszázadban Luther tanait nem a csehek, hanem a németek terjesztették Felső-Magyarországon.

A Nagytótbirodalom bomlása, a tótság visszaszorulása Skultéty szerint csakis a tótságon kívül eső államközi eseményeknek és sok egymás után következő elemi csapásnak tulajdonítandó. A török uralom a magyarság erősítője és megmentője volt, mert a törökök nemcsak, hogy a délszlávok expanzívitását megállították, hanem a tótságot is folytonos betöréseikkel apasztották, míg a hódoltság alatt levő magyar területeken a magyar nemzetiség éppen úgy fejlődött, mint a független Erdélyben, Felső-Magyarország pedig ezen idő alatt az ott terpeszkedő császári zsoldos hadak kíméletlensége alatt is szenvedett. Pázmány és Bethlen korszakában a magyar nemzetiség még expanzívitásra tett szert, azonban a tótság megőrizte érintetlenségét, szláv jellegét, míg ellenben a horvátok akkor a Káldi-féle horvát biblia kiadásában átvették a magyar írásmodort.

„Ha bármely korszakot vizsgálat alá veszünk, tapasztalhatjuk, hogy a magyar szellem a tótok részére nem volt veszélyes. A tótok leginkább a 16. századtól kezdve a körülmények és viszonyok súlya alatt szenvedtek. Majdnem kétszáz esztendeig irtották őket a törökök, a német zsoldosok, a hajdúk és más felkelő katonaság, nemzetileg fojtogatta őket a latin köznyelv, gazdaságilag nagy hátrányokat okoztak nekik a német vendégek. A török erő letörése után következett az Alföld betelepítése, vagyis a tót nép jelentős részének diaszporálása. Ilyenformán a 18. század második felében kezdődő korszak, mely a nemzetek szellemi fejlődésére nézve nagyon jelentőséges volt, a tótokat számra nézve rendkívül megfogyatkozottnak találta. A korszak elöl azonban mégsem zárkóztak el.“

Ezzel Skultéty az ezeréves elnyomatás („tiscirocnsná poroba“) legendáját szétszakítja. A tótok szerinte I. Lipót, még inkább Mária Terézia uralkodásától kezdve kezdtek pusztulni, részint a telepítés, az alföld felé vándorlás, a gazdasági átalakulás, részint pedig a később következő magyar nemzeti expanzívitás miatt. A tótság minden időben megőrizte jellegét és már a

18. század elején egyes írói tót nemzetiségüket önérzettel hirdetik. A cseh irodalmi nyelv, mely a tót területeken divatossá vált, nem jelentheti a nyelvek azonosságát, mert hiszen Lengyelországban is az írásnyelv még a 16. században csehes volt, ugyanis a lengyelek éppen úgy látogatták a prágai egyetemet, mint a tótok, csakhogy a tótoknál ez a hatás tovább tartott.

A szerző még bizonyítani igyekszik, hogy a tótság a török korszak, a német uralom, a Bocskay-, Thököly-, Rákóczi-harcok, az 1708—11-i pestis, a telepítés és bevándorlás dacára megtartotta életrevalóságát, aminek bizonyítéka az, hogy a sok felsőmagyarországi német telepet majdnem mind felszívta magába és hogy a magyarsággal való együttélés alatt ennek sok kiváló vezető egyéniséget adott (Kossuth, Petőfi, Madách stb.). Skultéty is bizonyos alacsonyrendűséget lát abban, hogy a magyarság sok népelem keveredéséből áll és már nem tiszta altáji nép. Bizonyítja továbbá azt is, hogy dacára annak, hogy az ausztriai kormány a 19. században a tótokat „kiszolgáltatta“ a magyar nacionalizmusnak, mégis megőrizték nemzetiiségüket, fejlesztették kultúrájukat és a kiváló egyéniségek egész sorával rendelkeztek.

Végül rámutat a tótság gazdasági sikereire és mintegy végkövetkeztetésül hangoztatja, hogy nem a tótok, hanem a csehek lágyak és behódoló természetűek. A tótság a Nagymorvabirodalomban a 9. században gátat állított a németiség elé, mely már a 10. század utolsó évtizedeitől kezdve a magyarok között gyökeret kezdett verni, míg a Duna baloldalán még a 12. század első felében sem voltak német beszivárgások, mert a tótság németellenes volt és nem akart német befolyás alá kerülni. A Szent István halála utáni Péterellenes felkelések korántsem voltak pogány vonatkozásinak, hanem németellenesek és a tótság vett bennük leginkább részt. Az évszázados balsors dacára a tót faj tősgyökeres szláv maradt, melynek expanzív ereje a magyarosító politika dacára rendkívül eleven volt. Skultéty természetesen elmélete bizonyításánál nagyon is elveti a sulykot némely helyen. Így például állítja, hogy a világháború kitörése előtti három évtizedben a tótság az elemi iskolán túl nem igen iskoláztatta gyermekeit, mivel a magyar közép- és főiskolák nem jó hatást gyakoroltak nemzeti szempontból az új generációkra. Ennek dacára is fejleszteni tudták nemzeti feladataikat. Statisztikailag be lehet bizonyítani, hogy a felsőmagyarországi középiskolák és főiskolák növendékeinek jelentős része tót volt és hogy e rész a tótok számarányának még is felelt, tehát Skultéty állítása nem felel meg a tényeknek és csupán a tót ellenállóképesség aláfestésének céljából született.

Skultéty többek között megemlíti, hogy a szovjetmagyar-cseh háború alatt a nógrádzólyomi határon Snejdarek tábornok cseh állásait tót önkéntesek mentették meg, mert a csapatok megbízhatatlanok voltak. Ma azonban „a cseh-tót hadseregben a tótok mint megbízhatatlanok szerepelnek. A kaszárnyákban csak közlegények maradnak. Csendőrségi szolgálatra nem alkalmaztatnak.“ Egy másik helyen beismeri, hogy a tótoklakta terület délfelé irányult nemcsak népmozgalmi, de gazdaságilag is és ezért nem helyes a csehek törekvése, mely e déli részek ipari devasztálását célozza. „Tehát — aki a nagyobb ipari üzemeket Szlovenszko ezen részéből áthelyezi Csehországba, az a cseh-tót államnak csak kárt okoz. Aki a zólyomi állomás műhelyeiben beszüntette a munkát, melyből 4000 személy élt, államunkra nézve még ellenségeinknél is kártékonyabb.“

Panasz és elkeseredés jellemzi ezt a könyvet. Ha Skultéty mindezt 1918-ban hangoztatta volna, akkora cseh-tót egység aligha jött volna létre. Ma már kissé későn jön a belátás.